

NÉPMŰVÉSZET NÉLKÜL, MINT AZ ÉTEL SÓ NÉLKÜL

■ Az érzékenyítés elsőre Kosztolányi tíz legszebb szavát juttatja eszembe. Nagyon szépen, lélekhez szól, de semmi olyat nem fed, amit korábban nagyjaink ne fogalmaztak volna meg a mi területünkön, vagy akár a művészet befogadásának érdekében (hiszen a népművészet is az!). Ezért rögtön második gondolatként Bartók Béla jutott eszembe, akiről igazán elmondható, hogy érzékenyítve volt a paraszti kultúra, művészet szépségeire („életem legszebb része és nem adnám oda semmi másért sem” – írta a falun gyűjtéssel töltött időszakról). Írásaiból két alapvető gondolat világlik ki az „érzékenyítés” kapcsán (persze ő ezt a szót nem használhatta még ilyen értelemben): az egyik a hitelesség kérdése. Ennek kapcsán Bartók a minél mélyebb, teljesebb megismerést szorgalmazza („hogy a zeneszerző az ő országának paraszzenéjét olyan alaposan megismerje, akárcsak a saját anyanyelvét”). A másik a helyszíni élmény fontossága. („...akkor lehet csak igazán intenzív a paraszttzene hatása valakire, ha az illető a paraszttzenét ott, a helyszínen, a paraszttal közösségben átélhette. Más szóval: szerintem nem elegendő, ha csak múzeumokban elraktározott paraszttzenével foglalkozunk”).

Ez a két alapvető feltétel és a lehetőség a megtapasztalására azóta is létezik. Ha annak idején a táncházmozgalom kezdeményezői, valamint a művelői nem mentek volna el, ahányszor csak tudtak, falura, hogy megérezzék ennek a kultúrának a teljes környezetét, még akkor is, ha ma már a Bartók idejében még virágzó népművészet utóvirágzásának lehetnek tanúi, ha nem töltenek el rengeteg időt az anyanyelvi szintű, élményszerű, minden részletet fontosnak tartó elsajátítással, akkor mostanában szinte nem is beszélhetnénk élő népművészetről.

Ha pedig nincs élő népművészet, az érzékenyítés is elég nehezen menne. Csak egy példa: gondoljunk el, hányan csodálkoztak el a Fölszállott a páva vetélkedőt nézve a tévében, hogy „jé, és ezek mai fiatal magyarok, akik a saját zenei-táncos anyanyelvüket használják”? És ennek nyomán hányan vitték el a gyerekeiket a helyi táncsoportba vagy művészeti alapskolába, hogy ügyesedjen, ne csak a magyar anyanyelvben, de népzeneben, táncban is? Hogy miért? Mert mint minden igazi művészetnek, a népművészetnek is megvan az az ereje, amely a bartóki két paraméter alapján még képernyőn keresztül is hat: hiteles, és esztétikai élményt, katarzist nyújt, vigasztalja a szomorút és sarkallja a vigadót. Ezt az erőt ma már mindenki megérezheti élőben is, ha elmegy egy táncházba, kiállításra, koncertre, netán beiratkozik az élő hagyományátadás valamelyik szervezett eseményére.

ZENEI ANYANYELVÜNK

Divatos liberális körökben az érzékenyítés fogalma, módszere. Vajon érzékenyíthetők az emberek népi hagyományaink, népművészetünk iránt?

A további érzékenyítésről pedig az a magyar népmese jut eszembe, amikor a király kérdésére a lánya azt válaszolja: úgy szeretlek, apám, mint a sót. Hasonlóan anyanyelvünkhöz, népzenei-néptáncos-kézműves anyanyelvünk akkor hiányozna a leginkább, ha elveszítenénk azt. Hála istennek és a táncházmozgalomnak, a „nomád nemzedéknek”, nem itt tartunk. Meggyőződésem, hogy az élő népművészet nélkül olyan lenne az életünk, mint az étünk só nélkül.

KELEMEN LÁSZLÓ,
a Hagyományok Háza főigazgatója